

Sămănătorul

Revistă Literară Săptămînală

Sumarul :

- OVID DENSUSIANU. — Ingăduitorii...
DIMITRIE NANU. — Și sînt priviri (poezie).
VASILE POPESCU. — Doi căpîteni
I. DARIE. — Rugă (poezie).
N. IORGA. — Răspuns d-lui Tanoviceanu.
D. ANGHEL. — Răsbunarea bujorilor (poveste).
IL. CHENDI. — Cronică (grupări literare).
MARIA CUNȚANU. — Scrisoare.
RED. — Bibliografie.

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

STRADA REGALĂ No. 6, (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Abonamentul 10 lei pe an

Numărul 20 bani

Volumele I și II

DIN

ANUL I (1902)

Se găsesc de vânzare la toate
librăriile.

PREȚUL 10 LEI

BCU Chișinău / Central University Library Chișinău

VASILE POP

DIN OGNA VIEȚII

— SCHIȚE —

Prețul 2 Lei

De vânzare la toate librăriile

POEZII

DE

MARIA CUNȚAN

1 Leu.

De vânzare la librăria Alcalay.

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația BUCUREȘTI Strada Regală, 6	SUB DIRECȚIA UNUI COMITET	ABONAMENTUL 10 Lei pe an
--	---------------------------	-----------------------------

INGĂDUITORII..

Un străin — nu dintre aceia pe cari ni-i trimete vre-o companie de exploatare sau vre-o socoteală greșită în afaceri de întreprindere particulară — îmi spunea într'o zi că trebuie să fim de o fire combativă, îndrăzneți, cu vorba și mișcările tot-deauna gata să răspundem. Petrecuse vre-o cite-va săptămîni în țară, văzuse, afară de București, vre-o două orașe — nu și Iași, unde poate și-ar fi schimbat părerea —, întilnise în cale cite-va figuri despre care i se spusese că decorează din cînd în cînd albumul nostru parlamentar, și mai avusese ocasiunea rară aiurea să asiste la o manifestațiune tumultoasă — de astă dată, mi se pare, fără steag; era primăvară, și se știe ce efect are acest anotimp asupra liniștei stradelor noastre.

Uitasem aproape reflecțiile călătorului meu. Intr'o sară, gîndul să nu rămîn prea străin de progresele artei naționale mă duce la teatru; se anunța o reprezentațiune cum nu se mai obișnuiește de cit-va timp în noul circ, combinat cu menajerie, subvenționat de stat. Actul întîi al piesei, o piesă nouă, e primit cu aplause; tot așa al doilea, al treilea, nu știu dacă nu era și al patrulea: nu l'am luat în samă. In sgomotul aplauselor entusiaste — vecinilor mei nu le mai ajungeau mîinile, recursese la picioare — transformism quadrupedic — aș fi voit să aud cite-va fluerături, întîmpinarea ce se cuvenia piesei. M'am adus însă aminte că la noi nu se flueră o piesă, că numai în străinătate oamenii sînt mai puțin politicoși față de autori și actori și că numai acolo am putut auzi odată zidurile Operei răsunînd de protestările energice contra «clacei» ale unor nemulțumiți cu acordurile dintr'un trio. Publicul nostru e mai blajin, lasă să treacă... și iartă ușor celor care nu știu cum să se presinte; ar ierta mai greu pe vre-un turbulent care și-ar permite să dea corecțiunea admisă în alte părți pentru cei care se încred prea mult în toleranța spectatorilor; un asemenea îndrăzneț ar fi calificat de rău crescut, de provocator de scandaluri... Și ceea-ce se întîmplă la teatru vedem repetîndu-se,

în mai mare, în vieța zilnică: tolerăm mereu și lăsăm să fim mințiți, să ni se falsifice gândirea și gusturile noastre.

Mi-au venit atunci în minte cele ce-mi spusese străinul înșelat de aparențele de energie care-l impresionase la noi. Pentru cine nu ne cunoaște mai bine, vorbele, unele din manifestațiunile noastre sgomotoase îi dau iluziunea că lucrăm fără șovăire, ne spunem deschis cuvintul nostru și nu ne pierdem timpul în prea multe concesii. Sintem de sigur curajoși, impetuoși chiar, dar de obicei nu acolo unde trebuie și cele mai de multe ori numai cînd ne convine și nu ne temem că vom fi rău judecați. Ne revoltăm, protestăm pentru lucruri de nimic și lăsăm să treacă altele, mai grele, cînd socotelile pe care ni le facem ne îndeamnă, ca, mai cuminti, să închidem ochii, să lăsăm să meargă toate cum au mai mers. Ni-î frică să ne atingem de păreriile altora pentru ca să nu trecem drept importunători și să nu turburăm liniștea noastră. Dacă se găsește cine-va să se împotrivescă curentului, sint ațiția care stau gata să ridice scuturile, cu dreptul lor de apărare, cu strigătul de: «ce a fost, trebuie să fie». Te atingi de icoane multă vreme tămiiate, de credințe scumpe altora în nai-vitatea lor, gloata se răzvrătește, cere răzbunare; îndrăzneții care se încumetează să creadă și să spună ce nu stă scris în canonul consfințit de un vechiu obicei al pămîntului trebuie pedepsiți. Cine nu se pleacă celor care fac numărul nu poate fi de cit un rătăcit sau — cînd păreriile lui turbură prea mult pacea și planurile altora — un «om rău», epitet care a ajuns astăzi o cinste pentru cei care nu gîndesc sau lucrează ca alții, înțeleg cei mai mulți.

Teama de a nu fi «criticat» în cercurile care și-au luat această nobilă misiune de moralizare și de a nu primi un asemenea epitet — o groază pentru cei care țin la o reputațiune bună, să-î zic mai bine inofensivă — susține încă șirurile strînse ale îngăduitorilor mulțumiți cu ori-ce în «cea mai bună din țări», începînd cu o simplă reprezentație la teatru și sfîrșind cu tot ce se leagă de teatrul (mai mare al vieței. În atmosfera lor de calm, aceste suflete se găsesc în lumea lor; nu le lipsește nimic, blindeța lor le face să se împace cu toate. De ce s'ar revolta? Au mai trăit și alții tot așa, vieța înțeleaptă a celui care nu dorește mai mult de cit a primit și de cit îi dă întimplarea.

E și aceasta o filosofie, o filosofie consolatoare în felul ei, așa cum caută mulți, dar care n'a dat nici odată eroi și pe care, din nenorocire, o descoperim în multe din foile întunecate ale trecutului nostru. Avem în urma noastră o îndărătnică tradiție de toleranță nesocotită, de supunere ușoară la ce ne-au lăsat alții în nepriceperea

lor, de lipsă de curaj în căutarea unui drum nou, unei îndreptări spre mai bine a gândului și faptelor noastre. O moștenire împovăraătoare de deprinderi ce pot explica tot dar nu scusează nimic ne apasă, ne ține mintea în loc, ne împiedică să ne încercăm pașii pe unde n'au trecut alții. Cuvintul ne-a fost dat par'că pentru ca să nu spunem mai mult de cit ne-au învățat cei din urmă stăpini închipuți ai comoarei înțelepciunei, și brațul pentru ca să întoarcem mereu aceeași brazdă, secată de puterea de a mai da roade.

În contra acestei sclăvii intelectuale primite multă vreme cu seninătate o reacțiune s'a pornit din cîte-va părți; convingeri nouă au intrat în luptă cu vederi pacinice de pină acum, cu neînțelegerea rostului pentru care ni s'a lăsat darul de a gândi și de a vorbi. În atacurile îndreptate contra protivnicilor emancipărei, sufletele s'au întărit și învingerile ciștigate sau întezărite au dat dreptate celor mai puțin, dar mai puternici în sfințenia gândului care le-a pus armele în mînă; rămîn însă multe întărituri de luat, dar luptătorii să-și strîngă rîndurile și să meargă cu fruntea deschisă, siguri de izbîndă.

OVID DENSUSIANU.

BCU Cluj Central University Library Cluj

ȘI SUNT PRIVIRI...

Sunt stele care urcă
 Incet pe fundul zării
 Ca să măsoare par'că
 Adincurile marii...

Și sunt priviri, ce'n suflet
 Pătrund senine încă,
 Anume să-î măsoare
 Prăpastia-î adincă!

DIMITRIE NANU.

DOUĂ «PIETENI»

Inchipuiți-vă! o adevărată catastrofă; e de necrezut! zău, e de necrezut cum se pot întâmpla așa nenorociri! Dintr'o nebagare de seamă, copilul Vioricăi a căzut la pat, gata să rămână fără un picior. În culmea desnădejdei, mama copilului povestește această dramatică întâmplare amicului său, care or cît ar fi lucrul de tragic, o ascultă reținîndu-și un zîmbet, apoi o ia în brațe ca să o mîngîie. Tinăra persoană, — lucrul trebuie mărturisit, — nu e măritată. Dar, deși are un copilaș de toată frumusețea, mămița aceasta n'are nici măcar patru anișori împliniți. E o micuță fată mămița «Vioiica» și este fata «lu tătățu» și «a lu mămița»; iar copilul ei este de *carton maché*: O «pupuse» cu «oitî malî» (ochi mari). Și copilul e așa de «flumos» și «tuminte» (cuminte) cum nu mai există altul. Nu țipă, «nu plîndze», e așa de «gigea», încît nu se poate închipui mai drăguț și minunat. Ei, cînd are omul așa un odor de copilaș, cum să nu fie desperat că i-s'a întâmplat o nenorocire!... Ah numai o mamă, numai un părinte, poate pricepe durerea ce zgudue sufletul aceluia ce aî copii, cînd o ast-fel de nenorocire se abate peste capul unei familii.

Inchipuiți-vă: un criminal de «soalețe» a mîncat bicepsul de la piciorul sting al copilului, făcînd o gaură cît toate zilele în piciorușul de carton. Și ce spaimă grozavă fuse la început! Biată «Vioiica» se aștepta din moment în moment să-i iasă păpușei intestinele prin rana de la «pițiol». Dar, slavă Domnului, această sinistă prevedere nu s'a împlinit. Totuși, în durerea ei de mamă, «Vioiica» amenință pe mizerabilul de «soalețe» să-i tae «todița» (codița) la cea dintîi ocazie și să'l spună lui «tătățu» ca să'l pună la «toț». Aceasta de oare-ce a observat micuța că «șoalețele» de cite ori vede pe «tătățu» «ale flitâ male» (are frică mare) și fuge de-î «filie tăltiiele»! (sfirîie călcîiele).

«Pietenul» — cum îi zice domnișoara, — să tot fie ca de patru-zeci de ani, — ascultă cu mult interes și aprobă pedeapsa grozavă ce are să i se dea «soalețelui».

De o cam dată el procedează la repararea «pițolului», nu'l taie, ci-i viră vata în golul rămas; ia o hirtie, o unge cu gumă arabică, o lipește peste rană, și piciorul e ca nemîncat. Însă «pupusa» trebuie cu or ce chip să se odihnească, să nu facă nici o mișcare, să nu scoată o vorbă măcar, pînă nu se face sănătoasă. Greu lucru cere Doctorul, totuși Domnișoara se decide ușor la această jertfă, însă cu o condiție: «Pietenul» să spună povestea cu «Leana Conizana». (Ileana Cosînzeana).

Ah, doamne! e o prietenie de aproape un an. O «*pietenie*» cum îi zice micuța, fără nori, fără ceartă, cu strigăte de bucurie cînd sosește «Pietenul»; și cu regrete, une-ori cu lacrimi serioase, cînd pleacă.

El fusese prezentat părinților domnișoarei «Vioiica», și, venind să-i viziteze, se brodisse ca doamna să nu fie îmbrăcată. Intrînd în salon ca să o aștepte, zărise pe domnișoara Viorica într'un colț jucîndu-se cu o păpușă, dar amîndouă, atît păpușa a mare «Vioiica», pe cit și cea laltă de carton, erau în costume potrivite cu căldura de afară. Cu deosebire că domnișoara avea pe dînsa o cămășuță scurtă. La vederea noului venit «Vioiica» se ridică să fugă, dar rămăsese ca țintită locului, rușinată că a fost găsită într'un ast-fel de «neglijje».

Actualul «Pieten» a întreat-o zîmbînd : «Cum te chiamă, îngerașule?»

Dar Domnișoara, neobișnuită să vorbească cu cavalerii, neștiind după ce să se ascundă, ș'a apucat cu amîndouă minutele poalele cămășuței, și, foarte pudică, ș'a ascuns obrăjorii și ochii, îndărătul subțirelui costum.

Asta a fost, cum s'ar zice, prima prezentare a acestor doui «pieteni». De atunci amicia lor durează neîntreruptă, căci domnișoara «Vioiica» este «o pesoană asa de dlăguță» și «asa de dulce» încit nu încape nici o neînțelegere între ei. Și el nu numai că nu s'a gîndit măcar să o părăsească, dar încă și vine, cît de des îi permit ocupațiile, să se joace cu dînsa, să-i spună inevitabilele povești, și, chiar cînd trebuie să le repete, el se execută cu răbdarea unei guvernante. Dar toată plictiseala basmelor e compensată prin gingășiile fetiței.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* *

Azi Domnișoara ascultă o poveste pe care o aude pentru a zecea oară cel puțin. Alte-orî mai întrepu, mai întreată cite-ceva, bunioară : «Si... oitî (ochi) flumosî avea?» Saū : «Plințesa avea țolapî» (ciorapî)? Iar cînd pasagiul povestit îi plăcea, ridica degețelul dreptei și dînd din cap, avînd toată fața iluminată de bucurie, zicea : «aiți e flumos» saū «aiția'mî plațe».

De obicei toată povestea îi «plațe» fiind-că e vorba de o «Plințesă» și fiind-că «plințesa e flumoasă munt-munt» (mult)

Dar azi fetica e foarte tăcută : Să fie operația «pupusei»? să fie altă grije mare, o grije care o apasă? Nu se poate ști sigur : O femeie mare e o enigmă, un sînx! dară-mi-te așa un îngeraș!

În sfîrșit, după ce se termină povestea, «Vioiica» după ce stă o clipă gînditoare întreată :

— «Stii?.. Plințesa, avea un pieten să-i zică povestî?»

— Da, firește. Povești îi spunea Făt-frumos...

— «Și el, o ubea (iubea) munt-munt?»

— «Vezî bine : foarte mult.»

— «Și Plințesa ubea pe Fă (t)-flumos?..»

— «Negreșit că'l iubea...»

Mititica rămîne din nou gînditoare : o problemă gravă îi frămînta mințea : un gînd o face să zîmbească timid ; apoi de odată își ia inima ei mică în dințșori și zice cu un suris dulce :

— «Stii țe?... Tu să fii Făflumos, și eū Plințesa : vleî?...»

«Pietenul» stă să înțeleagă, apoi zîmbește înduioșat zicînd:

— «Bine: matale ești o «Plințesă», dar eū, eū nu pot intra în joc. Sîmprea bătrîn pentru a mai fi un Făt-frumos. Nu, nu; eū nu sînt «Fă-flumos», drăguțo».

— «Ei de țe nu?» zice fetica înciudată ușor: «vleau io să fii tu Fă-flumos!...»

— «Stai Vioiico», zice Pietenul împăcăcinilor, «matale ești «o pesoană asa dlăguță» încît poți fi și Ileana din basme, și «Plințesă» și Zină, în sfîrșit tot ce vrei, dar eū gîndește-te, sînt prea bătrîn: sînt de 40 de ani, pe cînd matale abia ești de 4 anișori. E prea mare deosebirea. Ce crezi! E glumă 40 ani?...»

— «Vleau io, vleau io, să fii Fă-flumos», zice micuța aproape supărată că așa un lucru ușor nu se poate îndeplini. Apoi stă o clipă gînditoare, și, după ce oftează, întreabă: «E muut patru zeți de ani?...»

— «Firește: e de zece ori cit vîrsta matale...»

— «Și de zețe... e munt?»

— Negreșit că e mult; dar fii sigură că mie 'mî pare mai rău ca ori cui de acest lucru... Și bietul «pieten» înduioșat duce mîna la frunte, să nu-î se vază ochii umeziți. «Vioiica» stă cite-va clipe gînditoare: e într'e plîns și între compătimire: obrăjorul i-se contractează puțin, pieptu-î scoate un suspin, colțurile guriței zvînesc ușor: e gata să plîngă de înduioșare. Cu o mînă mîngîie încet obrazul «Pietenului», și în același timp, cu glasul vibrător muțat de lacrimi, ea zice, cu cea mai dulce, în-gerească intonație:

—Lasă—lasă... nu mai plîndze: io te ubesc și asa! Te ubesc munt-munt!»

VASILE POP.

RUGĂ

*Ulițele 'negurate
Luna în argint le 'mbracă
Limpede un clopot bate
Straja cea dintîi...*

*În grădină doarme floarea,
Doarme fluturul pe floare
Pînă și privighetoarea
A tăcut acum...*

*O, natură, împrumută-mî
Din odihna ta o clipă —
Vîno, dulce somn, sărută-mî
Ochii obosiți...*

I. DARIE.

RĂSPUNS D-LUI TANOVICEANU

(LA ARTICOLUL DIN ZIARUL «SECOLUL» DE LA 28 MAI 1903)

D. Tanoviceanu, profesor din București, declară în articolul din «Secolul» la care răspund aici că d-sa e însuflețit față de mine de cele mai curate sentimente de bunăvoință. E ciudat însă că bunăvoința aceasta se manifestă numai prin atacuri... binevoitoare pe care nu le-am provocat prin nimic, nici — cum recunoaște și d. Tanoviceanu — prin tăgăduirea meritelor de genealogist boieresc al stimatului mieu coleg de la Facultatea de drept, nici prin vre-o înțepătură, meritată sau nemeritată, înotriva persoanei d-sale științifice. În adevăr, de vre-o cincisprezece ani mi-am închinat, pot zice, viața, fără nici o țintă de gloriolă (trăim doar în România nepricepuților și invidioșilor!), fără nici-un scop de răsplată bănească, cercetărilor istorice, privitoare la neamul românesc, și, întâmplător, și la alte popoare; am dat la lumină în acest timp un mare număr de cărți, care de o bucată de vreme se întrebunțează cu folos și prefac oare-cum noțiunile de pînă acum asupra trecutului nostru; de cițiva ani am tipărit și un foarte mare număr de documente interne, care sînt o adevărată mană și pentru cine, ca d. Tanoviceanu, umblă numai după spița neamurilor. Ei bine, binevoitorul mieu coleg a lăsat să treacă tot acest prinos de lucrări făcute din greu fără să risipească o vorbă în privința bunului ce va fi cuprins în ele: cărțile ieșiau, d. Tanoviceanu le premia, și, ca un «binevoitor» ce este, tăcea. Faptul că d. Tanoviceanu nu e și nu poate fi un istoric, ca unul ce n'a căpătat printr'o școală de erudiție sau n'a găsit într'un bogat fond propriu însușirile neapărate ale istoricului: critica, judecata dreaptă a oamenilor și a faptelor, puțința de a-î învia, de a-î înfățișa în picioare, vioi, înaintea noastră, — aceasta nu explică pe deplin o ignorare binevoitoare.

Izvoarele ce am tipărit eu, n'au existat nici odată pentru d-sa, și aș fi curios să-mi arăte o singură dată cînd să fi recurs la informația, totuși bogată, pe care am pus-o la dispoziția cercetătorilor. De cite ori însă i s'a părut d-lui Tanoviceanu că a găsit o greșală la mine — și le am și eu, fără îndoială, fiind-că la noi lipsesc aproape cu totul cercetările speciale și fiind-că nu m'am mărginit la un cerc restrîns, de cal orb de moară, în care să-mi împiedec activitatea —, de atîtea ori d. Tanoviceanu mi-a răsărit înaintea, surîzător, binevoitor, triumfător, cu armele științei sale genealogice.

Acum de cîteva luni am tipărit, în colecția Ministeriului de Instrucție, un volum de documente interne. Aceste documente nu le-am dat decît arare-ori în întregime, ci pe cele mai multe în extras. Sînt în carte (volumul are, de toate, 720 de pagini) nu mai puțin de 560 de pagini cuprinzînd fie-care miezul a vre-o cinci documente, în mijlocie. Cum se vede, sînt știri de-ajuns, atîtea cite să poată face plăcere și unui genealo-

gist, care n'ar fi chiar un așa de declarat binevoitor față de mine. Printre aceste lucruri sînt unele rare, aduse de departe, de prin țeri străine; cele mai multe revelează cuprinsul unor arhive particulare cu totul necercetate pînă acum. Se va zice: iată un prilej pentru d. Tanoviceanu de a-și arăta dintr'o singură dată toată bunăvoința d-sale, care se răs-pîndea pînă acum numai prin critici verbale, care au avut darul de a crea împotriva mea o legendă de pripă și ușurință printre oameni ne-competenți.

Ei bine, nu. D. Tanoviceanu ocupă o pagină din «Secolul» pentru a-mi semnala, cu multă paradă de erudiție greșelile. După ce mă dă gata ast-fel, d-sa se crede apoi îndreptățit să-mi dea sfaturi duioase, de pă-rinte, îndemnîndu-mă să cruț odihna cetitorilor, tinerețele și sănătatea mea, reputația ce mi-aș fi întemeiat prin cărți mai bune, lucrate mai încet, — tipărind mai puțin. D-sa «binevoiește» a fixa și cantitatea, un volum pe an (eu m'aș fi așteptat să-mi precizeze formatul, numărul de de pagini, litera, — care ar putea fi prea mică, și atunci iată-mă tipărind iarăși prea mult!).

Să venim la acele greșeli. Sînt dator să dau lămuririle ce urmează din două motive: am mulți dușmani (d. Tanoviceanu nu e printre ei) și am elevi; și trebuie neapărat să disting bucuria celor d'întăiu și părerea de rău pe care vor fi avut-o cei din urmă, văzînd că se înfățișează profesorul lor ca un fel de grămăditor de volume «periculos» de ușuratece, ca un fel de V. A. Urechiă al unei nouă generații.

D. Tanoviceanu înseamnă întăiu erorile în care consimte a recunoaște greșeli de tipar. Am pus odată 1735 pentru 1635: notați că era vorba de Vasile Lupu (voiți fi știind eu cînd a domnit!) și într'o notă consacrată secolului al XVII-lea. Am pus «Gheorghe» în loc de «Ghenghe»: nu eu, ci copiatorul vechiu al actului, căci eu spun că reproduc o copie, fără a-mi lua răspundere. Că am citat un pachet VI pentru IV, nu-mi ȳa tăia nimeni capul. Mi se mai obiectează că am pus de două ori «vel» (mare) pentru «vtori» (al doilea): observ că «vel» se abreviază *v'* și «vtori» *v'*; ori-cine va înțelege după aceasta greutatea erorii mele. Unele nume eu le-am găsit («Dețiș» pentru «Debriș») numai odată (și ce nume obscure și sucite!), și am putut ceti rău, precum cine și-a cheltuit viața puricîndu-le poate ceti mai bine. Un *lapsus*: nepot de fiu pentru nepot de frate nu merita să fie relevat, — ca toate aceste greșeli de tipar «admise» de d. Tanoviceanu, care găsește însă că trebuie să le însemne cu cea mai mare sfințenie.

După aceasta d. Tanoviceanu continuă așa: «Trec la erori sau presupuneri greșite care nu mai pot fi socotite erori de tipar» (ci sînt pasibile de pedeapsa d-lui Tanoviceanu). Și ce se cetește după aceasta? Iată: «La pag. 590 d. Iorga are dreptate cînd presupune...» Aceasta înseamnă la d-sa *eroare* sau «presupunere greșită». Mai mult, eu care nu căutam spița neamului, am cetit numai unele documente de la Sf. Spiridon din Iași;

se întâmplă însă că sînt altele care întăresc presupunerea mea «greșită», fiind-că e adevărată. Aș crede că e un merit să gicești cînd n'ai o dovadă clară. Pentru d. Tanoviceanu, însă, nu: de ce nu am văzut toate documentele din toată Moldova, căci numai atunci presupunerea adevărată n'ar fi «greșită»?

În alt loc propune o legătură de familie («trebuie să fie», etc.). Undeva d. Tanoviceanu a tipărit un act care ar dovedi, dar necomplet, că filiația nu e bună; sînt *alte* acte, inedite, în colecții ce n'am putut vedea, care arată decisiv că n'am dreptate. Eă însă, nu e așa? eram dator, ca să arunc în treacăt o ipotesă, — să văd... ce nu puteam vedea?!

În general, critica d-lui Tanoviceanu e pentru asemenea motive, absurdă. D-sa a răscolit multe acte netipărite, foarte multe. Un erudit, un cercetător însă are numai datoria de a ști ce s'a tipărit (și numai cînd i se poate da de urmă *logic*), precum și, în oare-care măsură (iar lucrurile ce se pot urmări *logic*), materialul netipărit cuprins într'o bibliotecă, o arhivă *publică*. Dar cum îl poți învinui că n'a știut ce nu era tipărit, ce nu se putea găsi, ce nu se putea vedea?!

Iată exemple cu duimul. Daă o filiație după «Genealogia Cantacuzinilor», carte din secolul al XVIII-lea, care cuprinde știri exacte și neexacte. Sînt eă vinovat dacă o știre al căruî izvor îl arăt, lăsîndu-i răspunderea (căci eă n'am trăit doar pe atunci!) se dovedește neexactă pe o cale ce nu-mi era deschisă, ~~arhiva~~ unei persoane particulare, «d. Ioan Cantacuzino inginer» sau ori-ce altă persoană pe care n'o cunosc.

Casul al doilea. Citez ceva despre Grigore Ureche după o carte a d-lui Gidei. Sînt lucruri netipărite ce zic altfel. Ele dezminț atunci pe d. Gidei, nu pe mine!

Alt cas, de o natură deosebită. Într'un act ce tipăresc, stă scris (p. 352, no. 136): «Manolachi Costachi Clucerul, ginerele dumisale răp. Toader Păladi». D. Tanoviceanu credea că Manolachi (să mă ierte cetitorul că răspund la aceste mărunțișuri; răspund la ce mi se pune în sarcină) era ginerele lui *Ioan* Paladi. Și mă iea acum la răspundere: de ce nu i-am cunoscut articolul (eă însă-l citez și, de politeță, nu pronunț măcar cuvîntul de greșală), de ce nu mă gîndesc «cu ce grijă scrie d-sa studiile d-sale istorice» (nu! *ge-nea-lo-gi-ce*)? Las lumea să judece.

Altă invinuire. N'aș ști că fratele cronicarului Cogălniceanu se numia Constantin. Adevărat e un *lapsus*: am scris *Vasile*, dar tot eă trimet *acolo* la o carte tot a mea, unde e vorba pe larg de *Constantin*. Tot așa la confundarea celor doi boieri ce se numiau cîndva Lupu și din carî unul era *Vasile* Lupu: e iarăși un evident *lapsus*, căci în volumul precedent al colecției mele am spus clar ceia ce d. Tanoviceanu vine să mă învețe acum; am spus-o întrebunțînd și izvoare străine de care d-sa habar n'are. E vorba de un moment de distracție, și nici pe departe de neștiință. Aș spune undeva că un Toderașcu a fost Mare-Logofăt și n'aș da izvorul.

Ba daū izvorul : o scrisoare contemporană, în copie la Academie, și zic Logofăt, nu *Mare-Logofăt*.

Aș fi greșit afirmînd că Micleștii apar ca boieri numai în veacul al XVIII-lea : d. Tanoviceanu îmi obiectează că tatăl celui d'întăiu Miclescu (care, acesta, e în adevăr din secolul al XVIII-lea) ar fi fost și el boier, adăugînd... că el nu și-a zis nici-o-dată Miclescu. Fără îndoială, o nouă «greșeală» a mea !

* * *

Am luat toate observațiile d-lui Tanoviceanu (afară de una, pe care n'o pot lămuri deocamdată), și ori-cine a putut să vadă că binevoitorul mieu critic — a cărui competență o recunosc numai, dar numai în genealogia boierilor moldoveni — a făcut, în toate formele imparțialității de altmîntrelea, ceia ce se chiamă a căuta ceartă.

Căci după ce din mii de afirmații d-sa găsește vre-o zece-douăzeci de greșeli de tipar *patente*, de *lapsuri* indiscutabile și de informații insuficiente — fiind-că întregirea lor se putea găsi numai în biurul unor oameni ce nu-mi sînt cunoscuți, în arhive particulare —, d. Tanoviceanu e silit a a recunoaște că publicația mea dă actele în chip «exact și conștiincios», deplîngînd numai — slăbiciunea d-sale! — imperfecția genealogiilor, pe care o recunosc, dar *n'o primesc ca o critică*. D-sa îmi dă ideea de a pune la erată ce-mi comunică prin articolul din «Secolul»: pentru ce se cuvine, o voi face. După aceasta însă se întinde la sfaturi asupra felului cum s'ar cădea să lucrez, dîndu-se ca model, cu toată francheța, pe sine.

Acestea le răsping. Am convingerea că lucrez cît se poate mai bine în împrejurările în care lucrez, că nu fug de nici-o muncă și că am pregătirea și priceperea pentru a face ori-cînd un lucru științific corect. Dacă numărul volumelor ce public sperie pe d. Tanoviceanu, aceasta-l privește; eū lucrez potrivit cu puterile mele, care sînt mari, și cu o jertfă de timp, din zilele și nopțile mele, înaintea căreia se cade ca ori-cine să se închine cu respect. Eū nu mă speriu că d. Tanoviceanu lucrează puțin: genealogia nu e un cîmp fecund; d-sa e apoi avocat care practică și e, după cît văd, un om comod; fără a pomeni faptul, decisiv, că talentul său e foarte modest. În sfîrșit, înaintea acușăției de neglijare a formei pe care mi-o aduc pe rînd stiliști ca dd. Xenopol și Tanoviceanu (uitam pe d. Lazăr Șăineanu), eū nu pot decît să rîd, — dar cine va rîde mai mult, va fi acela care va ceti rîndurile rămase pe urma mea și cele rămase pe urma lor după vre-o cincizeci de ani de cultură serioasă.

Aceasta e răspunsul mieu: ocupat cu pregătirea unui nou și scandalos potop de volume, sînt silit să încheiū aici interesanta discuție cu binevoitorul mieu coleg: e un act de caritate a se lăsa ultimul cuvînt oamenilor cari n'au dreptate.

N. IORGA.

RĂZBUNAREA BUJORILOR

— POVESTE —

III *)

Dar poate 'n lume oare să ție-o fericire,
Oglindă de fintină să stea în veci vioară,
Senin de cer albastru o'ntreagă primăvară?

Nu, că-î de ajuns o vorbă, o singură privire,
Un vînt ce se ridică, o floare aruncată,
Ca să dispară-oglindea, ca norii din noianul
Măhnitelor adincuri s'aducă uraganul,
Ca 'ntreaga fericire să piară fărămată...

Și greu se fac atuncea din nou zările-albastre,
Cu greu se limpezește fintina iar să prindă
Un sbor de rîndunică în ochiul ei de-oglindea,
Tirziu mai dă o floare în calea vieții noastre.

Și-așa a fost se vede să aibă și el parte.
Era în Mai cînd iarăși furnicele-s drumete,
Cînd pe pămînt și'n aer e-atita tinerețe
În cit îți vine-a crede că nu mai este moarte.
Sus ceru 'ncremenește ca'n vechile tablouri,
Privighetori s'adună, și cînd ale lor glasuri
Se farmă obosite, auzi cum la popasuri
Dumbrava reîncepe cîntarea în ecouri;
Prin crengi galbenii ganguri aprind vâpăi de aur,
Painjănul și'ntinde din nou eterna-î cursă,
Albine vii aleargă și'n goana după mursă,
S'așează fără grijă pe-o-gură-de «balaur»,
Dar el pe altă lume-î de cînd veniră zorii,
Și-a musafiri n'aude cum prevestește-o țarcă,
Ci-î plin de veselie și'tinerește par'că
Căci azi în zori de ziuă i-au înflorit bujorii

*) A se vedea numerile 21, 22.

De săptămîni de zile i-așteaptă el să vie
 Și acum însfirșit iată-î frumoși ca o minune :
 S'aprinde preajma toată în jurul lor, de-ai spune
 C'aũ fost sădiți odată pe-un cîmp de bătălie,
 Și cînd i-ajunge vîntul, atunci ca niște cupe
 Ce-ar fi pline de sînge încet locul și-l mută,
 S'ating unul pe-altul, o margine 'și sărută
 Și-apoi își reiau locul de temă că s'or rupe.

Dar țarca sus pe cracă cobînd tot una ține
 Că staũ din clipă 'n clipă să pice musafirii,
 Și numai ce-apucase de frica prevestirii
 Ș'arunce 'n ea bătîrnul, că nu-î menise-a bine, —
 Se și ivește 'n poartă în filfiiri de steaguri
 Un fiu de craiũ besmetic, și inimă lui moare,
 Văzîndu-l cum stă gata să între de-a călare
 Cu ceata lui întregă de vîntură-meleguri.

D. ANGHEL.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICĂ

— GRUPĂRI LITERARE —

Scriitorii noștri, ajutați și de ciți-va bărbați iubitori de cultură, manifestează tot mai multe tendințe asociative. Probă și noul sindicat al «oamenilor de litere». Și rostul acestor frămîntări, adeseori prea sgomotoase, ar fi: crearea unor condiții mai avantajoase prosperării literaturii romîne.

Cu toată lauda, de care se fac vrednici propagatorii spiritului de asociație, nu ne putem reține o bănuială, cu totul subiectivă de alt-fel. Credem anume, că în afară de cite-va indemnuri, succesele acestor acumulări de forțe diverse vor rămînea cu totul neînsemnate din punct de vedere cultural.

Grupărilor literare, cu sau fără statute și program, li se dă în general o importanță esagerată. Arta și știința nu pot fi puse alătura cu industria și cu viața economică a unui popor, unde societățile aũ un rol de căpetenie. În viața intelectuală legătura dintre atomul social și mulțime este cu mult mai puțin strînsă, interesele fiind de ordin mai ideal. Aici individualitatea este singura forță conducătoare. Ea se desface tot mai clar de mulțime, se ridică de-asupra ei, ș-o subjugă voinței și ideilor sale, creatoare de direcție.

«Junimea» de pildă nu prin numărul membrilor săi ș'a asigurat locul, ce i-l acordă orî ce om mai inteligent în mișcarea culturală mai nouă, ci numai prin cite-va personalități puternice. D-l Maiorescu a ridicat cetitorii spre sine, a redus prăpastia ce exista între ideile sale și ale celor duși în rătăcire de cărturarii latiniști, — un proces destul de încet, căci mulțimea a trebuit să absoarbă aceste idei, să le asocieze celor vechi, să și le fixeze cu toată claritatea.

În societățile ce se proiectează sau sînt în ființă astăzi, se observă mai multe persoane decît personalități. Sînt mulți și poate harnici colaboratori, dar aceștia sînt indicați a avea un rol mai pasiv, rolul de-a primi cu convingere ideile unor gînditori mari și originali, singurii organizatori firești ai muncii culturale. Specia acestor organizatori însă e așa de rară astăzi, încît printre diferitele «sindicatate» aproape nu-i dăm de urmă.

Socot, că toți acei poeți, cari nu fac alt-ceva decît să ia un mănunchiu de flori, să-i combine și varieze toate culorile, să le caute numirile în vre-un dicționar botanic ș'apoi să-și boteze poezia, scaldată în rouă și parfum, cu vre-un cuvînt sugestiv — sînt prea neînsemnați reprezentanți ai unei nouă faze literare. ¹⁾ Toți acei eroticii, cari după un singur clișeu oftează sub balconul mai multor dulcinee pe zi, aceste fonografe, cari ne sbîrnăie în urechi aceeași melodie de dragoste răgușită, sînt buni cel mult să rumege turtă dulce, dar nu să dea direcțiuni. Toți afectații de salon și moraliști minușai, toți simbolisții obscuri și lascivi și toți Beceștii cu infirmități statornice în gîndire, orî cit s'ar asocia, sînt și rămin *capita mortua* în dezvoltarea culturală, fiind-că nu aduc nici un element nou, nici o forță folositoare.

¹⁾ Găsesc într'o revistă din Capitală următorul specimen de poezie botanică, intitulată *Apoteoza florilor*:

Trifoi, liliac iazomie
Laură, urzică orî păpădie
Bănuțel, ismă orî tuberoză
În toate vază o apoteoză.

Mărgăritar, narcisă orî rosmarin
Micșunea, miosotis, floare de în
Salcimul alb, spin orî măcrișor
În orî-ce floare e suflet, e dor

Rozetă, mac roșu ienuper, ialea
Neghină, dintură, hamei și pansea
Tei, ierburi și orî care floare
Îaū viața de raze de soare...

Cu vorbe dulci și cu povești scrise în nisip nu se produc curente, nu se fac reforme și — dumnealor curente vor.

*

În timpul din urmă s'a scris pe ici pe colo despre existența unei grupări de scriitori-ardeleni. Se făcea aluzie cînd la «Convorbiri», cînd la revista noastră.

Adevărul este că o asemenea grupare nu există și toate comentariile, ce se fac de un soi de cronicari literari și foști poeți sînt închipuirii sau bănueli fără temeii. Datorăm însă acestor ciudați pîrîitori un scurt răspuns lămuritor, căci e un sistem întreg în scopurile lor. *Es ist Methode in dieser Narrheit!*

O grupare de Ardeleni, numai de dragul ardelenismului (?), nu poate avea nici un rost în literatură, știind orî și cine, că interesele culturale sînt aceleași pentru toți. Indreptățită ar fi cel mult o grupare de talente înrudite, pe cari cite-va principii generale, estetice sau sociale, să-î îndemne a desvolta în aceiași revistă o activitate paralelă. Ear dacă în realitate asemenea talente există, este, de sigur, o simplă coincidență, că printre ele se consideră și cîți-va scriitori din Ardeal, cum sînt d-nii Bogdan, Coșbuc și Iosif.

Și lucrul se explică așa, că orî-ce scriitor, răsărit pe p'aiurile romine de pretutindenî, are dreptul și datoria de-ași da prinosul inteligenței și sentimentului pentru marea carte a culturii poporului. Iar cînd, din întimplare, se mai ridică și din provinciile subjugate cite-o personalitate, fie în poezie, fie în știință, orî-ce protestare e ridicolă și e zădarnică, pentru că o forță productivă, naturală, nu poate fi strivită; ea'și face drum cu ușurință prin corul de ocăritori.

Nimeni să nu 'și inchipue, că însușirile sufletești și dreptul la manifestarea lor s'ar putea limita după provincii. Cunoașterea binelui și a frumosului nu este un dar dumnezeesc hărăzit exclusiv intelectualului bucureștean. Și nici Ardeleanul n'a monopolizat toată viigoarea și seninătatea poeziei din popor. Puntea de înțelegere dintre unii și cei-lalți e organică; deosebirea structurii sufletești nu e din cale afară mare și legăturile de rasă nu se desmint nici în literatură. Iată pentru ce o grupare literară, cu tendințe de izolare după provincii, n'are nici un drept la viață și cei ce totuși afirmă existența ei, sînt victimele unor preocupări mărunte.

IL. CHENDI.

SCRISOARE

«Grăim Doamne, către Tine
Nu din gură, ci din carte
Căci ne ești așa departe...»

În mijlocul naturii neatinsă de măiestria minilor omenești, sub o boltă verde, sprijinită de trunchiuri învăscute cu mușchii am citit încă odată, cartea pe care mi-ai dat-o la plecare. Am închis-o apoi și mi-am zis, că de cauți pe Dumnezeu nu-l căuta în biserică, unde ipocrizia înghenunche înaintea altarelor, nici în saloane, unde sabia limbei taie în carne vie, — caută-l în natură, pe munți sau pe mare, caută-l într'o operă a lui Wagner, într'o tragedie al lui Shakepaere într'o madonă a lui Raphael, sau dacă vrei să rămii la neamul tău, în «Luceafărul» lui Eminescu.

Te va surprinde scrisoarea mea. Mi-e dor să stau cu tine de vorbă, cum steteam odinioară când citeam împreună povești italiene.

Și mai ții minte, într'o iarnă, ai întins mâna, ai luat o carte de pe masă și ai deschis-o la voia întâmplării:

«A fost odată ca 'n povești...»

Eu m'am ridicat tiptil din colțul meu, m'am apropiat de ușa copiilor și am închis-o. Și am vorbit apoi de poetul «Luceafărului». Un gând ni s'a impus de-odată: Ce-ar fi ajuns Eminescu, născut în mijlocul națiunii germane și ce direcțiune ar fi luat scrierile lui? Întrebarea asta ne da răspuns la multe, ne explica desgustul și pesimismul lui. Și în acelaș șir de idei ne explicam motivul, pentru care acelaș condeiu, care a scris odată:

«Ce-ți doresc eu ție
Dulce Romînie, —
Țara mea de glorie
Țara mea de dor...»

a putut să întrebe mai tîrziu cu atît amar: «Voi sînteți urmașii Romei?»

Mie-mî vine să-l aseamăn cu un păhar de sticlă prea subțire, plin pînă la gură de nectar dumnezeiesc, care în ferbere sparge păreții păharului... din păcatul nostru, prea de timpuriu. Bine ziceai tu, Eminescu n'a avut timp să prelucreze enormul material pe care le-a strîns și de care a fost stăpînit. Pe Eminescu l'au omorît ideile; noi nu ne putem plînge de această boală.

E și natural. Mulți chemați puțină aleși. Literatura e o școală: elevii scriu, talentele sunt mai marii clasei, ear geniul e profesorul. Vai de școala în care elevii nu au destulă însuflețire și talentele nu-și înțeleg chemarea de muncitori: profesorul urcă zădarnic catedra înaltă! O vedem din experiență. Eminescu a apărut de timpuriu. Înaintea lui să fi trăit și muncit un Coșbuc, care prin talentul său particular să fi adunat isvoarele poetice ale tradiției, din cari Eminescu la timpul său să-și fi scris operele sale. Al doilea Eminescu va trebui însă să sosească, de oare-ce Coșbuc mai mult pentru viitor muncește. Coșbuc e

măestrul care pune temelia, o temelie trainică de granit. În mina viitorului este înălțarea și înfrumusețarea artistică a templului.

Tu cunoști idealul meu despre poezie: talentul original al lui Coșbuc, spiritul vast și geniul artistic al lui Eminescu, și inima nobilă a lui Alexandri, — iată cum îmi inchipui eu pe un Goethe al Rominilor.

Dar... pînă atunci se vor ridica valuri, vor veni șgomotoase și tulbure și se vor retraže iar și în urma lor țărmlu literaturii noastre va rămînea deșert, scoici cu nemiluita și puține mărăgăritare...

Aici intrerup scrisoarea. Știi de ce? A tras de vecernie la biserica din deal și știi ce simfonie e în felul cum toacă aici de vecernie. Sunetul de toacă și dangătul de clopot, auzite la poale de munte, te-ar întoarce și pe tine la credință...

Intre cei patru păreți și odăii mele, sub bolta de ziduri vechi, aștept, să cetesc răspunsul tău, din depărtare. Ce mai e și omul: undă aruncată de furtuna sorții, cînd la un țărmlu, cînd la altul.

MARIA CUNȚANU.

BIBLIOGRAFIE

Maximilian W. Schroff. — *Bilder aus Rumänien*. Übersetzungen aus A. VLAHUȚĂ und B. ST. DELAVRANCEA. II Brand. Bucarest 1903. vol. 5° — 110 pp.

«Bilder aus Rumänien» — icoane din România — își întitulează profesorul Schroff o serie de traduceri din prozatori noștrii măi noi. Intiia cărțulie cuprinde lucrări din Ureche și Gane; cea de față 16 bucăți din volumul *Din goana vieței* al d-lui Vlahuță și patru din schițele d-lui Delavrancea.

Publicația, făcută cu ajutorul Ligei, poate fi de folos pentru informarea publicului cetitor german, curios a cunoaște modesta noastră mișcare literară. Număi că amindoî autori romîni erau vrednici de traduceri ceva măi subtile. Limba d-lui Schroff e măi mult cea gazetărească germană decit cea literară.

* * *

Convorbiri Literare No. 6 Director: I. Bogdan, anul 37, 1903.

A. Naum. Din legenda Evei, Pe virful Ortygiei (poezii). — *Iasius Sundus*. Lumina Lunei (poezie). — St. O. Iosif și D. Anghel. Angelus, In surdină, Caterinca (trad. din Verlaine). — A. Lordul cel mititel (romun de F. Burnett), (trad. din englezește). — *Ciru Oeconomul*. Din Rucăr (roman). — Al. Lăpedatu. Vlad-Vodă Călugărul (monografie istorică). — Robin. Actul de desființare al breslelor. — P. V. Haneș. Corespondența din tinerețe a lui Mihail Kogălniceanu (sfirșit). — T. Maiorescu. O rectificare literară. — C. Virgolică. Pe un album (poezie). — St. Orășeanu. I. Bogdan, Documente și Regestre privitoare la relațiile țării ruminești cu Brașovul și Ungaria în sec. XV și XVI (recensiune). — I. A. Rădulescu-Pogoneanu și A. Naum. George Bengesco, Pastels de V. Alexandri, traduite en vers français (recensiune). — *Bibliografie*.

IL. CHENDI

PRELUDIÎ

Articole și cercetări literare :

DOUĂ CATEGORII. — EMINESCU (material nou de studiu). — CREANGĂ ȘI EMINESCU. — SAMSON L. BODNĂRESCU. — TH. ȘERBĂNESCU. — ÎN CHESTIUNEA LIMBEI LITERARE. — MARIA CUNȚANU ȘI MARIA CIOBAN. — IULIU C. SĂVESCU. — RADU D. ROSETTI. — GRIMM ÎN ROMÎNEȘTE. — TRADUCĂTORII LUI HEINE. — UN POET DECADENT. — GENIUL DIN CONSTANȚA. — FRUMOASA LORELEY. — POVEȘTILE ÎN VERSURI. — SEMNE BUNE.

Prețul 2 lei 50 b.

DE VINZARE LA TOATE LIBRĂRIILE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sub tipar :

Visuri de noroc

POEZII

DE

ZAHARIA BÎRSAN

Traduceri din Verlaine

DE

D. Anghel și St. D. Josif

In Editura Institutului de Arte Grafice „MINERVA“

A APĂRUT:

V. ALEXANDRI

VOL. II

BCU Cluj / Central University Library Cluj
TEATRU

OPERE COMPLETE

—*—
PREȚUL LEI 1.50